

АРХІВНІ МАТЕРІАЛИ КІНОРЕЖИСЕРА ТА ТЕАТРАЛЬНОГО ДІЯЧА П.Т. ДОЛИНИ

У 1988 р. виповнилося 100 років від дня народження відомого радянського кінорежисера та театрального діяча Павла Трохимовича Долини.

Народився П.Т. Долина 18 листопада 1888 р. у селі Мишоловка поблизу Києва. У 1915 р. закінчив театральне училище Київського товариства мистецтва та літератури.

Був актором Саратовського міського театру, актором та режисером у Київському драматичному театрі, у пересувному театрі ім. Т.Г. Шевченка. У 1921 р. Павло Трохимович організував пересувний театр “Каменярі”, де працював режисером і художнім керівником, а з 1922 по 1925 р. – режисером київського театру “Березіль”, одночасно перебуваючи на посаді декана факультету української драми Інституту ім. М.В. Лисенка.

З 1925 р. П.Т. Долина – режисер Одеської кінофабрики, а з 1929 до 1940 р. – Київської кіностудії художніх фільмів.

Згодом він працював на студії Техфільм у Києві і Ташкенті.

Архів П.Т. Долини, очевидно, потрапив до відділу рукописів Центральної наукової бібліотеки АН УРСР (нині – Інститут рукописів ЦНБ ім. В.І. Вернадського НАН України) у роки Великої Вітчизняної війни, коли архіви письменників, що мешкали на вул. Леніна, 68 у Києві, були збережені співробітниками відділу, які залишилися в окупованому місті, і після війни не був затребуваний.

Архів П.Т. Долини [ф. 69] нараховує 98 одиниць зберігання, охоплює період з 1902 по 1941 рік і складається з трьох розділів.

Перший розділ [од. зб. 1–30] відтворює факти біографії юнацького періоду життя П.Т. Долини та початок його театральної діяльності як актора, драматурга, перекладача. Хронологічно розділ охоплює період до початку 1920-х років. За цей час Павло Трохимович створив на сцені образи Гордія Творцова у виставі “Бедность не порок”, батька у “Невольниках”, Осипа у “Ревізорі”, жерця у спектаклі “Цар Едіп”, короля у “Макбеті” та багато інших.

Як режисер П.Т. Долина здійснив постановку понад 35 п'єс. Архів зберігає режисерські розробки до оперети за п'єсами М.Л. Кропивницького "Перехетрили" або "Пошились у дурні" [од. зб. 22], сатиричної комедії "Бісовське дійство" за мотивами п'єси Л.М. Ремізова [од. зб. 24], інсценізацію повісті М.В. Гоголя "Вій" [од. зб. 25] та деяких інших.

Окрім того, Павло Трохимович переклав українською мовою п'єси: "Старые боги" Манга [од. зб. 19], "Містерія-буф" В.В. Маяковського [од. зб. 20], "Виленская биржа" Л.В. Нікуліна [од. зб. 21] тощо.

Другий розділ фонду [од. зб. 31–66] присвячений творчості П.Т. Долини як режисера та сценариста художніх фільмів. Це період з 1925 до 1940 р. Варто відзначити, що ще під час роботи у театрі Павло Трохимович пробував свої сили у кіно, знімаючись в "Арсенальцях" та "Макдональдї", а вже з 1925 р. постійно працює режисером спершу Одеської, а згодом Київської кіностудії.

В архіві є режисерські розробки та робочі матеріали, пов'язані з постановкою фільму "Буря" за сценарієм Н. Біязі (1927–1928 рр.) [од. зб. 36–38].

Крім того, архів зберігає режисерські плани та документи до зйомки фільмів "Новими путями" – сценарій Рутера та Дашевського [од. зб. 39–41], "В сугробах" – сценарій Ляшенка [од. зб. 42–46], "Секрет Рапида" – сценарій Майського [од. зб. 47–50], "Чатуй" – сценарій С. Скляренка [од. зб. 51–54], а також режисерський сценарій фільму "Черные дни", написаний спільно з О. Корнійчуком [од. зб. 55–57].

Окрім вищезгаданих, Павло Трохимович створив ще дві художні стрічки: "Чертополох" та "Праздник Униры". Архів містить постанову художнього тресту "Українфільм" та комісії творчої секції Київської кіностудії про фільм "Праздник Униры", довідку про гонорар [од. зб. 65], ескізи декорацій П. Обознянського до кінофільмів [од. зб. 66].

Останній, третій, розділ фонду [од. зб. 67–98] знайомить нас з роботою П.Т. Долини у Техфільмі. Архів зберігає режисерські розробки, документи, робочі матеріали, пов'язані з постановкою науково-популярних та технічних фільмів на студіях Києва і Ташкента.

Знайомство з фондом досить повно розкриває життя П.Т. Долини, 30 років якого він віддав мистецтву театру і кіно, створивши близько 40 п'єс у театрах України та 8 науково-популярних і технічних фільмів.

У 40-і роки Павло Трохимович залишив кіно. Починаючи з 1943 р., він очолював відділ театрів Комітету у справах мистецтва, а згодом П.Т. Долина – директор Музею театрального мистецтва України.

Матеріалів про цей період життя митця в архіві немає. Але з особливої справи, що збереглася в музеї, можна зробити висновок, що Павло

Трохимович чудово зарекомендував себе як керівник. Йому вдалося організувати колектив для науково-дослідної роботи з театрознавчої тематики, під його керівництвом були організовані великі виставки “Радянський театр на Україні” та “Театральное искусство Советской Украины 1945–1950 гг.” до декади українського мистецтва та літератури у Москві у 1951 р., ряд тематичних виставок як у своєму театрі, так і у сільських будинках культури та клубах.

Павло Трохимович Долина займався і самостійною науковою роботою. Ним були написані такі доповіді на театрознавчі теми, як: “Щепкін і Україна”, “Образ вождів Леніна і Сталіна в літературі, театрі та кіно”; для видавництва “Мистецтво” підготовлено збірку “Вінок спогадів про Заньковецьку”.

У 1953 р. П.Т. Долина завершив роботу над збіркою “М.Л. Кропивницький”, а також приймав участь у роботах “Листування корифеїв українського театру” та “Українські дореволюційні трупі”.

За свою плідну роботу Павло Трохимович Долина був нагороджений орденом “Знак Пошани”.